

mesto galuna postane hrastov les temnovijolčastorjav in javorjev orehovo rujav.

Barva za bakreno streho. Bakrena streha naj se barva z mesjo iz enakih delov po teži beneškega rudečila, svinčenega rudečila in lanenega olja. Dobro je, če se, predno se streha krije, pločevina tudi na spodnji strani pobarva.

Zveza dimnikarskih zadrug. Dne 25. t. m. je bil na Dunaji shod zastopnikov raznih avstrijskih dimnikarskih zadrug. Sklenili so, da osnujejo zvezo dimnikarskih zadrug.

Sušenje mokrih zidov. Od zidu se ostrže omet in potem se pa v zid vdolajo kanali, katerih velikost so ravno po potrebi. Ti kanali se pokrijejo s tanko opeko in potem zid zopet omeče. Kanali ostanejo zgoraj in spodaj v zvezi z vnanjim zrakom, da vedno po njih kroži. Zid je potem suh.

Kmetijstvo.

Gospodarska borba Ogerske proti Avstriji.

Ogri na vse mogoče načine skušajo oslabiti drugo državno polovico, da se le sami okoristijo, dasi k skupnim državnim stroškom donajajo jedva tretjino. Nasprotno so pa jako občutni, ako se kaj stori od naše strani proti njim. Po sklenjeni pogodbi mej nami in Ogersko ne sme mej Avstrijo in Ogersko biti nobene carine. Carine naravnost Ogri ne pobirajo, a znajo se drugače pomagati, da zabranjujejo uvoz avstrijskim izdelkom in pridelkom na Ogersko.

Na železnicah so nastavili tako neugodne tarife za blago, ki se uvaža iz tostranske državne polovice na Ogersko, da ti tarifi skoro huje tlačijo avstrijski izvoz nego bi varstvena carina. Pri sklepanju carinskih pogodb mora za vsako ugodnost, ki jo kdo dobi, dovoliti drugi stranki primerno protiugodnost. Pri železniških tarifih tega ni.

Za blago, ki se privaža po cestah, se pa pobira nenavadna visoka mitnina in se tako zopet delajo največje ovire našemu blagu na Ogerskem. V naši državni polovici pa nimamo skoro nič mitnic ali je na njih mitnino razmeroma majhna in poleg tega ni tako uravnana, da bi v prvi vrsti zadevala tuje izdelke in pridelke.

V kranjskem deželnem zboru so se slišale pritožbe o konkurenci ogerskih parnih mlinov, še bolj jo čutijo na Češkem in Moravskem. Cvetoča mlinarska industrija v tostranskih deželah je jela propadati vsled ogerske konkurence. Od kod pa prihaja ta konkurenca? Nikakor ne od ugodnih gospodarskih razmer na Ogerskem, temveč le od umetnega pospeševanja mlinarske obrti. Na ogerskem veliki parni mlini jedva plačujejo kak davek, kajti dobivajo posebne državne podpore za izvoz svojih pridelkov. Jednako se podpira druga industrija na Ogerskem. Z državnimi denarji se hoče Ogerska v gospodarskem oziru osamosvojiti od Avstrije in poleg tega celo s svojimi izdelki in pridelki poplaviti naša trgovišča.

Če češke in moravske tovarne še dosedaj toliko ne čutijo tega pritiska, je pripisovati le temu, da Madjari

nimajo nadarjenosti za veliko obrt, in se poleg tega ne odlikujejo s posebno marljivostjo. Toda stvar se utegne premeniti. Za vodstvo podjetij dobe tujce, trgovske stvari pa vzemo v roko židje, ki so pa tudi na Ogerskem ravno tako premeteni kakor drugod. Seveda jedna stvar precej ovira razvoj narodnega gospodarstva na Ogerskem, velike sleparije namreč. Poneverjenja pri denarnih industrijskih zavodih so na dnevnem redu in seveda zatorej ogerska podjetja nimajo velicega kredita. Jedva je kaka dežela na svetu, kjer bi se toliko poneverilo in goljufavalo kot na Ogerskem. Seveda to le nekoliko ovira razvoj industrije, a preprečuje ga ne.

Tudi izvoz v druge dežele ovira tostranski državni polovici Ogerska, da tako njenim izdelkom in pridelkom dobiva širše trgovišče. Uvela je za blago, ki se prevaža preko Ogerske davek. Avstrijska podonavska družba je tako hudo prizadeta s tem davkom, da bi brez državne podpore ne mogla obstati, ko se jej je še v Budimpešti z državno pomočjo osnovala podobna konkurenčna družba. Vsi ugovori avstrijske vlade, da je to le prikrita vpeljava carine, niso nič pomagale.

Nasprotno je pa Ogerska jako občutljiva za vse, kar se ukrene njej v kvar v naši državni polovici. Tirolska ima že od 1804. leta pravico nakladati naklado na žito vpeljano iz družih dežel. Sprva se je ta naklada porabljala za brambo dežele, sedaj se pa za deželne potrebe sploh. Ta naklada donaja Tirolski 420.000 gld. na leto. Ogerska vlada je sedaj nakrat jela nakladi ugovarjati, češ, da je to nasproti carinski in trgovski pogodbi z Ogersko, po kateri se ne sme nobena carina nakladati na pridelke ali izdelke druge državne polovice. Čudno je res, da Ogri še le po tolikih letih, od kar imamo dualizem pridejo na to, da je ta davek nepostaven. V resnici pa ni to nikaka carina, temveč le notranji davek, za katere pa v pogodbi ni drugzega določeno, kakor da se mora jednako postopati z ogerskimi pridelki in izdelki, kakor z avstrijskimi. Tako se pa tudi faktično ravna, ker se od žita, ki se iz avstrijskih kronovin vozi na Tirolsko, tudi ta davek pobira. Za Tirolsko bi bil hud udarec, ko bi se ta davek odpravil. Ne bilo bi mu lahko najti nadomestila.

Letos se je v štajarskem deželnem zboru razgovarjalo o pritisku Ogerske v gospodarskem oziru na avstrijske dežele. Nekateri poslanci so priporočali, da se bi na uvažane ogerske pridelke in izdelke kar naložil kak deželni davek. Seve kaj tacega bi pa pač vlada ne privolila, ker bi bilo proti sklenjeni pogodbi. Pač se bi pa lahko napravile mitnice, kakor jih ima Ogerska in se postopalo po njenem receptu. Tudi z železniškimi tarifami bi se dalo kaj doseči. Sploh bi bilo treba, da naša državna polovica se odločno upre takemu ogerskemu postopanju in odgovori s primernimi protinaredbami. Dobro bi bilo, da bi se zastopniki tistih dežel, katere so prizadete v tej stvari, se sporazumeli mej seboj, kako je braniti domače koristi proti Ogerski. Pred vsem pa ni treba imeti nobenega ozira, kakor ga Ogri nimajo, treba jim

je pokazati, da ne privolimo v nobenem oziru, da bi se naša država vladala iz Budimpešte.

Kmetijske raznoterosti.

Kako dobimo zgodnji krompir? Pariški vrtnarji že več let na posebno lahek način dobivajo zgodnji krompir. Celi gomoli zgodnjih vrst položé se v nizke košarice ali tržice o koncem navzgor jeden poleg drugega. Košarice postavijo se potem v kak gorek kraj, v sobo, hlev, rastlinjak ali gnojno gredo. Če je gorek solnčen dan, nese se košarica na solnce. Kadar se pa ni bati več mraza, se posade gomoli v zemljo, pri čemur je paziti, da se jim kali ne polomijo. Tak krompir v zemlji precej raste, dočim drugi dolgo leži, predno začne poganjati. Na ta način pridelamo štiri tedne poprej krompir, nego na navadni način, kar se tudi splača, kajti zgodnji krompir se najdražje proda.

Proti kurjim boleznim. Angleški kokošarji polijejo 50 gramov zelene galice z močno zredčeno kislino, da se raztopi. Na to prilijejo še tri litre vode. To zmes pokrito hranijo in jo dajo vsak teden jedno žlico kokošim v vodo. Če pa kokoši ne marajo jesti, dajo jim tega zdravila vsaki dan, ali pa vsaj na dva dni.

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

VII.

(Dalje.)

Izogibajoč še govoriti na splošno in dajoč prednost neoporekljivim faktom, izberem in navedem statistične podatke upravnikov narodnih šol v državah Kalifornija, Colorado, Ohio, Severna Dakota in Massachussets. Izbral sem ravno te države, po jedno iz vsake skupine, na ktere se običajno razdeljujejo Zjedinjene države, da tako podajem pojem o najraznovrstnejših krajih zveze, in jako obžalujem, da mi čas in prostor ne dopuščata, priobčiti nekatera mesta iz teh poročil v celoti, ker so jako poučna in daleč prekašajo vse, kar je v tem oziru dostopno in pojmljivo Rusu.

Začnem z državo Kalifornijo. Poslednje poročilo se tiče 1889. in 1890. leta. Po ljudskem popisovanju 1890. leta je v vsej državi za šolo godnih otrok (od 5 do 17 let) 280.882, od teh jih je hodilo v javne šole 221.756 in zasebne 21.460, torej vseh 243.216 učencev. Tako jih 37.666 ni hodilo v nobeno šolo. Ker je v Kaliforniji že nekaj let vpeljana občna šolska dolžnost, se to število pojasnjuje v tem, da nekateri otroci ne začno hoditi v šolo pred 6. ali celo pred 7. letom in nehajo s 14., 15. ali 16. letom, in da nekateri roditelji pošiljajo otroke v učne zavode na vzhodu ali pa celo v Evropo. Poleg tega so kitajski in indijanski otroci tudi všteti pri popisovanju, a jih izmed njih 3.424 ni hodilo v nobeno šolo. Za izobraževanje vseh teh otrok je bilo 1890. leta 24 višjih šol z 16 % vseh učečih se, 1685 devetrazrednic, s 24.14 %,

in 2.858 šestrazrednic s 73.26 %. Samo v 53 šolah je šolsko leto trajalo manj kot šest mesecev, v 723 od 6 do 8 mesecev, in v vseh drugih več kakor osem mesecev. Povprečno je za vso državo trajalo učno leto 8.02 meseca. V vseh teh šolah je bilo 1162 učiteljev s srednjo plačo 80.70 dolarjev na mesec in 4272 učiteljic s srednjo plačo 66.20 dolarjev na mesec. Za vzdrževanje teh šol (vseučilišča, normalke in specialni učni zavodi vzdržujejo se na osebna sredstva) se je 1890. leta izdalo iz vseh virov znašajočih 6,118.412 dolarjev, 5,119.096.68 dolarjev, ostalo je torej za 1891. leto 999.316 dolarjev. Šolsko premoženje (zopet izključivši vseučilišča itd.) je znašalo 13,624.143 dolarjev, v tem številu je vrednost šolskih knjižnic s 579.659 dolarji, učil 298.176 dolarjev in vrednost poslopij in hišne oprave 12,746.308 dolarjev. Iz tega se vidi, da je za vsacega otroka, ki hodi v šolo bilo proračuneno 21.78 dolarjev, izdalo se je pa 19.91 dolarjev. Poleg tega se je za vzdrževanje teh normalnih šol izdalo 208.250 dolarjev. Te normalne šole so učiteljišča, pečajo se samo s pripravljanjem učiteljev, dajo brezplačen pouk s triletnim tečajem in za vstop se zahteva dovršenje višje ljudske šole. Naposled vsaka grofija izda znatne svote za učiteljske shode, za to nakaže vsaka grofija na leto od 3000 do 20.000 dolarjev, in vsi stroški učiteljev in učiteljic združeni s temi shodi, se popolnoma poplačajo iz teh vsot. Leta 1890. se je izmed 5434 učiteljev in učiteljic jih 4995 udeležilo teh shodov, in šolski upravnik te države vedno zahteva v svojem poročilu, da se vpeljejo posebni voditelji šolskih shodov iz oseb, ki bi mogle mej letom slediti za vspehom vzgojeslovnih stvari v drugih zveznih državah in bi potem vodile učiteljske shode. To poročilo tudi zahteva, da naj se brez odlaganja vpeljejo brezplačne knjige za učence. Sedaj ima kalifornijska država posebno tiskarno, ki stane 315.000 dolarjev in tiska vse učne knjige ter prodaja po ceni, kolikor jo stanejo, poročilo pa gre dalje in zahteva brezpogojno razdelitev brezplačnih potrebnih učnih knjig, sklicujoč se na ugodne vspehe te sisteme v državah Massachussets in Michigan in v vseh večjih mestih Nove Anglije, Novega Jorka in Pensilvanije.

Vseučilišče kalifornske države ima nastopne fakultete: slovstveno s tremi oddelki, poljedelsko, rudniško, inženerstvo, zdravniško in lekarniško; poleg tega je pri tem zavodu zvezdarna Lickova. (To zvezdarno je zgradil in podaril kalifornijski državi Lick, kateri je izdal zanjo 700.000 dolarjev. Preskrbljena je z najdražjimi aparati, mej drugim z največjim teleskopom na svetu, z ekvatorijalnim steklom 36 palcev. Lickovo truplo se je po njegovi smrti pokopalo pod temeljem tega teleskopa.) Za vstop na vseučilišče je treba dovršiti višje šole države. Pouk je v njem štirileten in brezplačen ter dostopen za oba spola na vseh fakultetah. Premoženje vseučilišča ceni se na 6,953.779 dolarjev, v tem številu se neprimičnine, poslopja in aparati z 2,899.954 dolarjev, gotove glavnice donašajo obresti 2,005.154 dolarjev in kapitalizacija večnega zaklada kalifornske države s 2,048.690 dolarji. Ves-